Було це в давні-давні, сиві часи.

Молодий мир лишав чарівною красою; навколо здіймались стрункі та високі пальми, ясні та прозорі річки лащились до зелених берегів, а море безкрає, блакитне море тихо здіймало свої хвилі і співало якусь надзвичайну, могутню хвалу. Безжурні люде раювали в запашних долинах, в розкішних краях... у них не було жодних бажань... у них було все. І сонце, і місяць, і зорі зіходили й заходили над землею, і світ стояв такий же щасливий, хороший, незрушимий.

А Величний Творець дивився безсмертним оком на свій чудовий утвір і думав він думу і од тієї Божої думи нові зорі займались в безкраїй просторі небес. І підвів Творець величную руку і мовив голосом, і від голосу того затремтіли склепіння неба і блискучі комети понесли безсмертні слова Його у блакитні безкраї простори.

— Так. Я дав вам все, що можливо було дати. Я дав вам світлий розум і серце співоче та чуле. Все вашому розуму буде відомо, — розкриє перед вами свої надра земля, і зникнуть гряниці неба. Але двох маленьких тайн не пізнать вам ніколи: НАВІЩО й КУДИ?

І тільки це слово розляглося в просторі, — блідий, непевний сум упав на обличчя щасливого чоловіка, і він ухилився обіймів своєї жінки і тремтячою рукою стиснув її руку.

— Слухай, дружино моя, — спитав він тихо, — скажи мені, ти не думала ніколи, навіщо над нами створені зорі ці пишні, цей мир чудовий, скажи мені, нащо існуємо ми і куди ми йдемо?..

І жінка полохливо припала до нього: "Ох, навіщо згадав ти про це, навіщо спитав?!"

І чоловік підвівся блідий, збентежений, але дужий:

— Слухай, — сказав він до жінки, — я так жити не можу... я мушу дізнатись... Хочеш зо мною іти: дай руку і йди!

І жінка подала йому свою тремтячу руку, і вони рушили через темні бори серед непевного місячного сяйва, туди, де щоденно здіймалось ясне та блискуче, Богом утворене, сонце. І сонце, і місяць, і зорі сходили над землею, — а світ і стурбовані люде, — все подавалось вперед та вперед. Землю вкрили розкішні будівлі, храми і міста. І з жахом питались один в одного люде: "НАВІЩО? КУДИ?". В храмах величних серед таємних престолів вони з жахом благали в мовчазних богів: "Скажіть нам, безсмертні, скажіть нам, всезнали: НАВІЩО й КУДИ?" А боги мовчали. І нові розкішні будівлі покрили геть землю, і люде забули богів і подались в нові храми, і ревно благали вони у науки: "Скажи нам, могуча, всесильна. НАВІЩО й КУДИ?"

Та мовчала й всесильна наука.

Мов хвилі одбою, падала мужність людей, але знову зринало перед ними таємне Боже слово: "Ніколи вам не дізнатись "НАВІЩО й КУДИ", і знову з захватом здіймали голову люде і рвались вперед, аби розгадати тайну, аби дізнатись "НАВІЩО й КУДИ".

З того часу минуло багато віків, проте нерозгадана, невідома тайна, як і перше, вабить стурбоване серце людей. І серед першого поцілунку здіймається в душі чоловіка таємне і журливе питання "НАВІЩО й КУДИ?"

І перед могучим отаманом людської громади встає серед кипучої його праці або пишної промови сумне питання "НАВІЩО це все й КУДИ?" І в високих горах, де наводить астроном свого телескопа на тремтячі, блискучі порошинки в просторі — і розгортаються перед ним безмірні межі небес, і пливуть перед його очима величні неосяжні світи, — і там астрономова рука безсило пада: він углядів не нову туманну пляму, а прочитав в безмірній далі суворі й гіркі слова: Навіщо твій поспіх й для чого? Ти однаково не дізнаєш ніколи "НАВІЩО це все й КУДИ?" Минає

кипуче життя і нерухомий лежить чоловік на смертельному ложі. Гаснуть останні іскри життя, і згадує він свою боротьбу, свої муки, і з холонучих вуст гірко злітає востаннє: "НАВІЩО... КУДИ?"

І блискучі комети й планиди линуть та пливуть і досі в безкраїй просторі і несуть безсмертні Господні слова: "Ви не дізнаєтесь ніколи, ніколи — НАВІЩО й КУДИ!"